

۱۴۹۹۸۵۶

۹۶، ۵، ۸

رساله

سؤال و جواب

(فقی، اعتمادی، ادبی)

و دیگر رساله دیگر

تألیف:

فقیه محقق علامه

سید علی موسوی قزوینی

(متوفی ۱۲۹۸ ق.ه)

مقدمه، تحقیق و تصحیح:

دکتر سید علی علوی قزوینی

شماره مسلسل ۸۸۳۲

شماره انتشار ۳۷۴۷

انتشارات دانشگاه تهران

سرشناسه	قزوینی، علی بن اسماعیل، ۱۲۳۷-۱۲۹۸ ق.
عنوان و نام پدیدآور	سؤال و جواب (فقهی، اعتقادی، ادبی) و چهار رساله دیگر/ تألیف سید علی موسوی قزوینی رحمه الله؛ مقدمه، تحقیق و تصحیح سیدعلی علوی قزوینی.
مشخصات نشر	تهران: دانشگاه تهران، مؤسسه انتشارات، ۱۳۹۵.
مشخصات ظاهری	۶۲۲ ص.
فروتن	انتشارات دانشگاه تهران؛ شماره انتشار ۳۷۴۷.
شابک	978-964-03-6937-1
نوعیت فهرست‌نویسی	فیبیا
یادداشت	کتابنامه به صورت زیرنویس.
موضوع	فقه جعفری - قرن ۱۳ ق.
موضوع	فقه جعفری - قرن ۱۳ ق. - پرسش‌ها و پاسخ‌ها
موضوع	فقه جعفری - رساله عملیه
موضوع	فقه جعفری - رساله عملیه - پرسش‌ها و پاسخ‌ها.
شناسه افزوده	علوی قزوینی، علی، محقق علوی قزوینی، سید علی، ۱۳۴۲، مصحح
شناسه افزوده	انتشارات تهران، مؤسسه انتشارات
رده‌بندی کنگره	۱۱۸۵: ۱۸۳/۳ BP
رده‌بندی دیویی	۲۹۷/۳۴۲
شماره کتابشناسی ملی	۴۳۳۰۷۳۳۳

هشادمین سال تأسیس انتشارات دانشگاه تهران - ۱۳۹۵

این کتاب مشمول قانون حمایت از حقوق مؤلفان و مصنفان است. کثیر کتاب به هر روش اعم از فتوکپی، ریسوگرافی، تهیه فایل‌های pdf لوح فشرده، بازنویسی در وبسایت‌ها، مجله‌ها و کتاب، بدون اجازه کتبی ناشر مجاز نیست و موجب پیگرد قانونی می‌شود و تمامی حق‌ها برای ناشر محفوظ است.

ISBN: 978-964-03-6937-1

9 789640 369371

عنوان: سؤال و جواب (فقهی، اعتقادی، ادبی) و چهار رساله دیگر

تألیف: فقیه محقق سیدعلی موسوی قزوینی

مقدمه، تحقیق و تصحیح: دکتر سیدعلی علوی قزوینی

نوبت چاپ: اول

تاریخ انتشار: ۱۳۹۵

شمارگان: ۵۰۰ نسخه

ناشر: مؤسسه انتشارات دانشگاه تهران

چاپ و صحافی: مؤسسه انتشارات دانشگاه تهران

«مسئولیت صحت مطالب کتاب با مصحح است»

بها: ۴۱۰۰۰۰ ریال

خیابان کارگر شمالی - خیابان شهید فرشی مقدم - مؤسسه انتشارات دانشگاه تهران

پست الکترونیک: press@ut.ac.ir - تارنما: <http://press.ut.ac.ir>

پخش و فروش: تلفکس ۸۸۳۳۸۷۱۲

فهرست مطالب

پیشگفتار.....	ق
شرح احوال و آثار مرحوم آقا سید علی موسوی قزوینی.....	۱
ولادت.....	۱
هجرت.....	۳
اساتید.....	۴
شاگردان.....	۱۰
تألیفات.....	۱۴
مقام زهد و تقوی.....	۲۸
مقام علمی.....	۳۵
فرزندان.....	۳۷
۱) شرح حال آقا سید محمد باقر قزوینی (ره).....	۳۷
معاصرین.....	۵۴
منزلت سیاسی و اجتماعی.....	۵۹
وفات.....	۶۳
وصیت نامه.....	۶۴
أقوال تذکره نویسان.....	۷۱
(بخش اول: اعتقادات).....	۷۹
رساله سؤال و جواب (اعتقادات).....	۷۹
طریق معرفت خدا.....	۸۰
معنای: «یا من دلّ علی ذاته بذاته».....	۸۴

- ۸۶..... شرح حدیث «الحقیقه»
- ۹۵..... وجه اختصاص اسم «الله» و «الرحمن» به خداوند
- ۹۶..... در عدل الهی، و معنای امر بین الامرین
- ۱۰۰..... أوامر ابتلائیّه، جبر و اختیار
- ۱۰۴..... معنای امر بین الامرین
- ۱۰۶..... در لزوم عصمت انبیاء و ائمه (ع)
- ۱۰۷..... سؤال مأمون از امام رضا (ع) در معنای آیه مباهله
- ۱۱۱..... آثار محبت و زهدیت امیر المؤمنین (ع)
- ۱۱۳..... معنای حدیث «حُبِّ عَلِيٍّ حُسْنُهُ لَا يَضُرُّ مَعَهَا السَّيِّئَةُ»
- ۱۱۴..... معنای حدیث «نِيَّةُ الْمُؤْمِنِ نِيَّةٌ مِنْ عَمَلِهِ»
- ۱۱۴..... معنای آیه «مَا أَصَابَكَ مِنْ حَسَنَةٍ فَمِنْ اللَّهِ»
- ۱۱۵..... معنای آیات «فَمَنْهَا قَائِمًا وَ حَصِيدًا بِالْمَنَافِعِ» و «الطَّيِّبَاتِ لِلطَّيِّبِينَ»
- ۱۲۰..... طلب مغفرت ولد برای والدین فاسق و کافر
- ۱۲۰..... تفاوت بین کبر و تکبر
- ۱۲۱..... در عصمت انبیاء و ائمه (ع)
- ۱۲۳..... معنای حدیث « لَا صَغِيرَةَ مَعَ الْإِصْرَارِ وَلَا كَبِيرَةَ مَعَ الْإِسْتِغْفَارِ »
- ۱۲۴..... لذت و عذاب روح بعد از موت
- ۱۲۴..... عدم عقوبت قاتل در قتل خطاء محض و امکان شفاعت مقتول از قاتل
- ۱۲۵..... فرق میان روایت و درایت
- ۱۲۶..... در اصول دین
- ۱۲۷..... (بخش دوم: در عبادات)
- ۱۲۸..... (کتاب اجتهاد و تقلید)
- ۱۲۸..... لزوم إعاده یا قضاء عبادات غیر مطابق با فتوای مقلد
- ۱۲۸..... لزوم تقلید در عقود و ایقاعات و مستحبات
- ۱۳۰..... مسأله بقاء بر تقلید میّت

۱۳۱.....	طریق شناخت مجتهد أعلم
۱۳۱.....	عدول از تقلید مجتهدی به مجتهد دیگر
۱۳۱.....	جواز تبعیض در تقلید
۱۳۲.....	(کتاب الطهارة)
۱۳۲.....	معیار سرایت نجاست
۱۳۲.....	حکم حیوان موطونه
۱۳۳.....	عدم اکتفاء به تیمم درصوم استیجاری
۱۳۳.....	استحاضه قلیله
۱۳۴.....	طریق تطهیر برخی متنجسات
۱۳۴.....	معیار سرایت نجاست
۱۳۵.....	تطهیر چاه و توابع آن
۱۳۷.....	عدم غفوّ خون قُصد و حجامت در نماز
۱۳۷.....	کیفیت تیمم
۱۳۸.....	تیمم یا نماز در صحرا، شارع، رودخانه
۱۳۸.....	کیفیت مسح پا
۱۳۸.....	اختلاط آب باران با آب وضوء
۱۳۸.....	کیفیت شستن دستها در وضوء
۱۳۹.....	وضوء یا آب تحصیل شده با ظرف مغضوب
۱۳۹.....	حکم ولد حیوان متولد از دو حیوان نجس العین و حلال گوشت
۱۳۹.....	حکم ظرف شیره یا سرکه که در آن موش مرده پیدا شود
۱۴۰.....	جواز وضوء به قصد طهارت یا قصد وجوب
۱۴۰.....	حکم غسل با پول غصبی
۱۴۰.....	حکم قصد عدم ایتیان أجزاء لاحقه در أثناء وضوء
۱۴۱.....	حکم کفارة جماع در حیض
۱۴۱.....	حکم تحصیل آب وضوء یا غسل با ذلت و خواری

- جواز تیمم با خاک پاک مفروش بر زمین یا خاک نجس ۱۴۲
- منزوحات بثر ۱۴۲
- حکم جماع با مستحاضه ۱۴۳
- کیفیت تطهیر صابون ۱۴۳
- عدم جواز مکث جنب در مسجد با تیمم بدون عذر شرعی ۱۴۳
- در نیش قبر اُمّات ۱۴۳
- تطهیر ظرف و مظاروف به سبب انقلاب ۱۴۴
- حکم خون مشتبه به قی و حیض ۱۴۵
- کیفیت تطهیر ظروف چوبی ۱۴۷
- کیفیت قرار دادن میت در محل امانت ۱۴۷
- معیار جواز نیش قبور مؤمنین ۱۴۸
- حکم کشمش و خرما در غذا ۱۴۸
- جوشانیدن انگور همراه با عصیر آن ۱۴۹
- ریختن اشیاء مأكول در عصیر غنی ۱۴۹
- شک یا ظن به حصول ناقض وضوء ۱۴۹
- خونی که در میان تخم مرغ پیدا شود ۱۵۰
- کیفیت شستن دست راست در وضوء ۱۵۰
- کیفیت غسل ترتیبی ۱۵۱
- تطهیر اشیاء متنجس با آب چاه ۱۵۱
- تطهیر لباس یا بدن ۱۵۱
- تصرف در اشیاء مشتبه ۱۵۲
- تعیین حق حمامی ۱۵۲
- تعویق حق حمامی ۱۵۲
- آمیزش با حیض و نفساء ۱۵۳
- نجاست آب غساله ۱۵۳

۱۵۳.....	زمان غسل در نفساء و حیاض
۱۵۴.....	ریختن برخی میوه جات در عصیر عنبی
۱۵۵.....	(کتاب الصلاه)
۱۵۵.....	الإقامة الشرعیة، اعتبار العدالة فی الوصى، منجزات المریض، مفهوم الوصف، مقدمة الواجب
۱۶۰.....	صلاه لیله الدفن
۱۶۱.....	واجبات بر پسر ز رگ
۱۶۲.....	نماز استیجاری
۱۶۲.....	علم به بطلان نماز ظهر و از آیتان عصر
۱۶۳.....	نماز در حالت مکشوف العزرة ان روی فراموشی
۱۶۳.....	نماز در حال خلوت با أجیبیل
۱۶۳.....	غلط خواندن أذکار و أقوال مستتار نماز
۱۶۴.....	خواندن أقوال مستحبّه نماز در غیر محلّ خود
۱۶۴.....	نماز لیله الدفن
۱۶۵.....	استحباب تکبیر قبل از رکوع و قبل از قنوت
۱۶۵.....	إعادة یا قضاء نمازهای خوانده شده
۱۶۵.....	کفاره فوت نماز عشاء به سبب فراموشی
۱۶۵.....	ترتیب در قضاء نمازهای قضاء و استیجاری
۱۶۶.....	حمل فعل مُسَلِّم بر صحّت
۱۶۶.....	لزوم تقدیر در شنیدن أقوال نماز
۱۶۶.....	إعادة نمازهای واجب و استیجاری
۱۶۷.....	سهو در قرائت سورة نماز
۱۶۷.....	آداب نماز وتر
۱۶۸.....	توسعه در وقت نمازهای والد بر ولد و..
۱۶۸.....	ترجمه أقوال وأذکار نماز

- اشتباه در جهر و إخفات در نمازهای استیجاری ۱۷۰
- حضور قلب در نماز ۱۷۱
- قضاء نماز فوت شده ۱۷۱
- لزوم نماز قصر بر قاصد مسافت ۱۷۱
- نماز جمعه بر نسوان در زمان غیبت ۱۷۲
- مبطل بودن وسواس در عبادات ۱۷۲
- سجده واجب بر زمین غصبی ۱۷۳
- تماس بدن با لباس مصلی با شیء مغضوب در نماز ۱۷۳
- مبطل بودن وسواس در نیت ۱۷۳
- عدم استقرار در نماز به علت تردد ۱۷۴
- شک در رکعات نماز ۱۷۴
- حکم اشیاء محمول در نزد مصلی ۱۷۵
- اشتباه در قرائت اذکار واجبه نماز ۱۷۶
- نیت و تکبیره الإحرام در سجده سهو ۱۷۶
- نیت در صلاة معاده ۱۷۶
- فراموشی ذکر سجود ۱۷۹
- تکلیف شخصی که قرائتش صحیح نیست ۱۷۹
- شک در رکعات نماز ۱۷۹
- تعدد نماز ليله الدفن ۱۸۰
- شک در قرائت سورة نماز ۱۸۱
- شک در رکوع نماز ۱۸۱
- شک در کیفیات رکوع ۱۸۱
- شک در ایتان تشهد ۱۸۱
- شک در سجده ثانیه ۱۸۲
- فراموشی رکوع و تذکر آن بعد از سجده اول ۱۸۲

۱۸۳.....	نماز مالک در ملک مغضوب خود
۱۸۴.....	نماز در مکان غصبی
۱۸۴.....	محاذات زن و مرد در نماز
۱۸۴.....	محمول نجس در نماز
۱۸۴.....	قیام و استقبال در اذان و اقامه
۱۸۵.....	شک در نمازهای احتیاطی
۱۸۵.....	نماز لیلۃ الدفن
۱۸۵.....	صدف محمول ردّ مسلّی
۱۸۵.....	خون میان تخم مرغ
۱۸۶.....	محمول نجس نزد مصلّی
۱۸۶.....	شک در رکوع
۱۸۶.....	ردّ سلام در نماز
۱۸۷.....	نماز بر بساط غصبی
۱۸۷.....	سجده بر عود و آبنوس
۱۸۷.....	عدم ترتیب در قضاء نمازهای فوت شده
۱۸۷.....	طیّ مسافت بدون قصد مسافت
۱۸۸.....	تکرار جماعت
۱۸۸.....	اتصال در نماز جماعت
۱۸۸.....	قضاء نماز و روزه‌های واجب پدر بر پسر بزرگ
۱۸۹.....	کراهت پوشاندن ظهر قدم در نماز، برنج آمیخته با روغن غصبی، تصرف در پنبه خشک شده با آب لیموی غصبی، نماز با لباس مرطوب به رطوبت غصبی
۱۹۲.....	مستور بودن پشت پا در نماز و.....
۱۹۵.....	نماز آداء با وضوء به قصد نماز قضاء
۱۹۷.....	(کتاب الخمس)
۱۹۷.....	متعلّق خمس و مستحقّین آن

- تأدیة خمس به مستحقّ بدون إظهار آن ۱۹۸.
- إعطاء خمس به فاسق غیر متجاهر ۱۹۸.
- عدم لزوم إعلام سهم سادات و سهم امام در حین تأدیة خمس ۱۹۹.
- احتساب خمس بابت طلب از سید ۱۹۹.
- متعلّق خمس، خمس هدایا، خمس مهریه ۱۹۹.
- خمس مال مخلوط به حرام ۲۰۰.
- خمس کفن ۲۰۰.
- خمس فاضل مؤنه ۲۰۰.
- خمس هدایا ۲۰۰.
- (کتاب الزکاة) ۲۰۱.
- متعلّق زکات، نصاب أجناس زکات ۲۰۱.
- به ذمه گرفتن خمس و زکات ۲۰۲.
- معیار فقر و استطاعت ۲۰۲.
- دستگردان خمس و زکات ۲۰۳.
- (کتاب الصوم) ۲۰۴.
- افطار سهوی، تعمّد بر جنابت در روزه مستحبّی ۲۰۴.
- مبطلات صوم ۲۰۴.
- إتيان مستحبّات در فرض اشتغال ذمه به واجبات ۲۰۴.
- (کتاب الکفّارات) ۲۰۵.
- کفّارة تأخیر قضاء صوم رمضان، کفّارة قسم، بقاء رنگ نجاست در جامه ۲۰۵.
- مقدار کفّارة صوم رمضان ۲۰۶.
- توکیل در ایصال خمس و زکات به مستحقّین ۲۰۶.
- شرایط مستحقّین کفّاره ۲۰۶.
- کفّارة وطی حائض ۲۰۷.
- کفّارة تأخیر صوم رمضان ۲۰۷.

۲۰۹.....	(مسائل ردّ مظالم العباد)
۲۰۹.....	مظالم فقیر
۲۰۹.....	إعطاء خمس و زکات به واجب النفقه
۲۰۹.....	قبول خمس و زکات از سوی فقیر و بخشش آن بدون دستگردان
۲۰۹.....	اشترای بخشش خمس یا زکات با مستحقّ
۲۱۰.....	شرایط گیرنده مظالم
۲۱۰.....	تقسیم در ردّ مظالم
۲۱۱.....	(کتاب الأمر بالبر و النهی عن المنکر)
۲۱۱.....	نهی از منکر از طریق دروغ
۲۱۱.....	مراتب نهی از منکر
۲۱۳.....	(بخش سوم: در معاملات)
۲۱۴.....	(کتاب البیع)
۲۱۴.....	فوریت در خیارات
۲۱۶.....	خیار فسخ مادام العمر، ارث خیار، کیفیت سلام بر زنان، وضوء قبل از وقت
۲۱۸.....	حقّ مالک اعیانی بر ملک پس از خرابی آن
۲۱۹.....	تقسیم دین مشترک
۲۲۰.....	جهالت ملّت خیار شرط، ارث خیار شرط، اختیار ورثه نسبت به بیعت ما زاد بر ثلث میت
۲۲۲.....	عدم تعیین ثمن در بیع، مقبوض به عقد فاسد
۲۲۲.....	لزوم تعیین مبیع در بیع
۲۲۳.....	شرایط بیع و صلح
۲۲۳.....	ربا در صلح و بیع، بیع شرط
۲۲۴.....	خیار عیب
۲۲۵.....	استحباب بیع به رأس المال
۲۲۶.....	إمهال در ردّ ثمن

- ۲۲۶..... بیع ترکه میت مدیون
- ۲۲۶..... اجاره مبیع در بیع شرط
- ۲۲۷..... معامله با کفار
- ۲۲۷..... انتقال مبیع به غیر مالک ثمن و بالعکس، إباحه تصرفات متوقفه بر ملک
- ۲۲۸..... لزوم تعیین مبیع
- ۲۲۸..... مفهوم قصد إنشاء
- ۲۲۹..... تعدد موجب و قایل در نکاح
- ۲۲۹..... کفایت التفات اجمالیه معانی ألفاظ عقود
- ۲۳۰..... جهل در عوضین بیع و مبیع
- ۲۳۰..... عقد مکره
- ۲۳۱..... انتقال مبیع در زمان خیار
- ۲۳۲..... بیع معاطاتی
- ۲۳۴..... بیع با ثمن کلی و أداء با پول حرام
- ۲۳۵..... (کتاب الإجاره)
- ۲۳۵..... جهل در مورد اجاره، جهل در مورد صلح، شرط مجهول
- ۲۳۶..... إتیان عبادت استیجاری در زمان معین به شاهد حال، فوفه موجب
- ۲۳۷..... تخلف أجیر از زمان تعیین شده
- ۲۳۷..... لزوم تعجیل أجیر بر إتیان عمل در إجاره مطلق
- ۲۳۷..... بیع عین مستأجره، بیع در مدت خیار
- ۲۳۸..... شرط ضمن عقد إجاره
- ۲۳۸..... إباحه أجرت تعلیم بر معلّم
- ۲۳۸..... تخلف أجیر از زمان تعیین شده
- ۲۴۰..... (کتاب النکاح)
- ۲۴۰..... ولایت پدر بر بذل مدت
- ۲۴۰..... معنای صیغه نکاح، ضبط واژه «صداق»، تعدد موجب و قابل

۲۴۲.....	نفقة زوجه، نصاب زکات، لزوم تسلیم دین به جمیع ورثا دائن
۲۴۴.....	إقرار ولیّ به تزویج صغیره و إنکار زوج
۲۴۵.....	محرمیت موطونه پدر
۲۴۵.....	متعه صغیره جهت محرمیت
۲۴۶.....	مواقعه با زوجه صغیره
۲۴۶.....	برص زوجه قبل العقد
۲۴۷.....	برص زوجه بعد العقد
۲۴۷.....	إقتراض پدر از اموال صغیر، اشتراط عدم مفسده در اعمال پدر و جدّ، أصل صحت
۲۴۸.....	عنن زوج
۲۴۹.....	مفهوم نشوز زوجه
۲۴۹.....	حقوق واجب زوجه بر شوهر
۲۵۰.....	أسباب حرمت أبدی نکاح
۲۵۲.....	نکاح حائض، طلاق حامل
۲۵۲.....	معنای ألفاظ صیغه نکاح
۲۵۴.....	تعدیه صیغه نکاح به حروف جرّ
۲۵۵.....	عدم اشتراط عربیت در بذل مدّت
۲۵۶.....	موارد وجوب إطاعت زوجه از شوهر، عدم وجوب إطاعت مادر در قطع رحم
۲۵۶.....	ولایت ولیّ بر طلاق زوجه صغیر
۲۵۷.....	توبه مرتده، نکاح مرتده، اموال مرتده
۲۵۷.....	معنای واژه «علی» در صیغه نکاح
۲۵۸.....	شیر بهاء، أجیر کردن طفل توسط ولیّ زائداً بر زمان بلوغ
۲۵۹.....	عدم بطلان نکاح عبد بعد از حریت، حقّ استخدام مولیّ أمه مزوجه
۲۶۰.....	أحكام زن مرتده
۲۶۱.....	(مسائل نفقات)
۲۶۱.....	أشخاص واجب النفقه

- نفقه اقارب و اولاد ۲۶۱
- حقوق زوجه بعد از موت زوج ۲۶۲
- عدم سقوط نفقه اقارب به معصیت ۲۶۲
- (مسائل رضاع) ۲۶۴
- محرمیت حلائل ابناء رضاعی ۲۶۴
- صورت های حرمت نکاح به سبب رضاع ۲۶۵
- شیر دادن زن به اولاد برادر ۲۶۹
- شهادت نساء در رضاع ۲۶۹
- عدم اعتبار عموم منازل در رضاع ۲۶۹
- حرمت نکاح دختر مرصع و در برتضع ۲۶۹
- شیر دادن جدّه به نواده دختری یا پسری خود ۲۷۰
- شیر دادن خواهر به برادر خود ۲۷۰
- عدم اعتبار عموم منزلت ۲۷۰
- (مسائل طلاق) ۲۷۲
- توکیل در سه طلاق و دو رجوع ۲۷۲
- سه طلاق در مجلس واحد با دو رجوع، شرایط محلّل ۲۷۳
- إجبار بر طلاق ۲۷۴
- مستحقّ للغير بودن عوض خلع ۲۷۴
- عدم ولایت عدول مؤمنین بر طلاق زوجه مجنون ۲۷۵
- عدم اشتراط عدالت در مجری صیغه طلاق و نکاح ۲۷۵
- تخلف وکیل در طلاق خلع ۲۷۶
- صلح بر إسقاط حقّ رجوع در طلاق رجعی ۲۷۷
- شرایط طلاق رجعی ۲۷۷
- اشتراط عقد دائم در عقد محلّل ۲۷۸
- استماع قول زوجه در حصول محلّل ۲۷۸

۲۷۹.....	(کتاب العدَد)
۲۷۹.....	عَدّه یائسه
۲۷۹.....	زنا با زن معتدّه به عَدّه وفات
۲۷۹.....	عَدّه وفات بر زوجه غیر مدخوله، عقد بر معتدّه به عَدّه وفات، ارث و مهر زوجه غیر مدخوله
۲۸۱.....	(کتاب الحواله، الرهن، الضمان، الهبه)
۲۸۱.....	حواله بر بری الذمه
۲۸۱.....	ضمان تضامنی، ضمان الدور
۲۸۴.....	بطلان وکالت مرتب به فوت راهن یا مرتهن
۲۸۴.....	هبه معاطاتی، وصیت
۲۸۶.....	جواز قبول یا ردّ هبه و امانه تصرفات
۲۸۷.....	(مسائل عقد صلح)
۲۸۷.....	عوضیت ذکر صلوات در صلح، بهالت مورد صلح، کشف اموال پس از صلح
۲۸۸.....	قضاوت غیر مجتهد، صلح دعوی به قضا
۲۹۰.....	احتساب زکات در إبراء ذمه مدیون
۲۹۱.....	شرط به نفع ثالث در عقد صلح، انتقال مورد شرط به وکیل مشروط له
۲۹۳.....	تخلّف از شروط ضمن عقد صلح
۲۹۳.....	صلح مبتنی بر اشتباه یا إکراه
۲۹۴.....	شرط فاسد و مفسد عقد صلح
۲۹۵.....	إشتراط خيار به مدت عمر در عقد صلح
۲۹۵.....	مصالحه ملک مسلوب المنفعة مادام الحیوة
۲۹۶.....	خيار تبعض صفقة در صلح
۲۹۷.....	مصالحه خمس و زکات به جزئی
۲۹۷.....	إيقاع صلح به فارسی، إشرط صیغه عربی در لزوم عقد صلح، إشرط قصد در عقد صلح
۲۹۸.....	(مسائل وقف)
۲۹۸.....	أحكام وقف بر أولاد ذکور

۲۹۹.....	حکم وقف بر اولاد مقیداً به قید: «ما تناسلوا و توالدوا»
۳۰۰.....	اجاره وقف بر موقوف علیه
۳۰۲.....	حکم وقف در صورت انقراض موقوف علیهم
۳۰۲.....	وضوء با آب وقفی جاری از مجرای مشترک و اختصاصی
۳۰۲.....	عدم اشتراط قبول در وقف عام
۳۰۳.....	حکم اعیان حادثه و محدثه در ملک وقف
۳۰۴.....	استحقاق مولود متولد از منافع وقف در وقف بر اولاد و اولاد اولاد
۳۰۵.....	معنای: «بطن و نسل بعد نسل»
۳۰۸.....	(مسائل مزارعه)
۳۰۸.....	حکم مزارعه فاسده
۳۰۸.....	حکم مزارعه فاسده
۳۰۹.....	برداشتن بذر و تقسیم بالمناصفه ما بقی در عقد مزارعه
۳۱۰.....	(مسائل وکالت)
۳۱۰.....	حکم تعلیق در وکالت و تعلیق در موکل فیه
۳۱۲.....	قبول اجاره توسط وکیل در وکالت عام
۳۱۲.....	شرایط وکالت
۳۱۳.....	ترکیب «وکاله» در عبارت: «وکاله عن قبل موکلی...» و معنای «اختلعه»
۳۱۴.....	بطلان طلاق به سبب تخلف وکیل
۳۱۵.....	(کتاب الوصیه و الشفعه)
۳۱۵.....	دعوی انتقال اموال از ناحیه مورث به أحد ورث
۳۱۶.....	کیفیت تعلّق حق موصی له به ترکه
۳۲۴.....	وصیت مازاد بر ثلث
۳۲۴.....	تعیین ثلث میّت به رضا و إمضاء ورثه
۳۲۵.....	إخراج مظالم میّت از أصل ترکه
۳۲۵.....	عدم سقوط شفعه قبل از بیع

۳۲۷.....	(قضاء و شهادات)
۳۲۷.....	عدم جواز شهادت ولد بر والد
۳۳۲.....	اعتبار شهادت به امر معلوم
۳۳۲.....	یمین ولد بدون إذن والد
۳۳۳.....	موارد تصدیق قول زن
۳۳۳.....	پاسخ منکر به دعوی مدعی به صورت: «این دعوی از من ساقط است»
۳۳۴.....	دعوی وراثت در مورد اکره و اجبار مورث در إقرار به صلح اموال خود
۳۳۵.....	امامت جمعه نیز بجهت در آزمون غیبت، ارتزاق قاضی از بیت المال
۳۳۶.....	عدم جواز قضاوت فقیه غیر جامع الشرایط
۳۳۷.....	تفاوت میان روایت و شهادت و حکم
۳۳۹.....	مقتضای اصل در سماع بیته
۳۴۰.....	یمین مردوده
۳۴۲.....	(کتاب الإرث)
۳۴۲.....	طبقات وراثت
۳۴۳.....	مصادیق حبوه
۳۴۳.....	مفهوم «ولد اکبر» در مستحق حبوه
۳۴۴.....	طبقات وراثت
۳۴۴.....	وصیت اشخاص بلا وارث
۳۴۵.....	عقد زن در مرض موت شوهر با فوت قبل از دخول
۳۴۵.....	دین مستوعب ترکه میت
۳۴۵.....	متولی فروش ترکه میت
۳۴۶.....	منجزات مریض
۳۴۷.....	أحكام حبوه و مصادیق آن
۳۴۹.....	طبقات وراثت
۳۴۹.....	ارث زوجه متوفی با وجود زوج و أبوين و إخوه

- ۳۵۰..... عدم جواز انتقال سهم الإرث در زمان حیات مورث
- ۳۵۱..... (کتاب الدین)
- ۳۵۱..... تبدیل تعهد
- ۳۵۱..... تقدّم حقّ دین بر حقّ میهمان
- ۳۵۲..... مستثنیات دین
- ۳۵۲..... در جواز تقاصّ
- ۳۵۲..... عدم لزوم إظهار در أداء دین
- ۳۵۳..... ترتیب و تقدّم دین
- ۳۵۳..... تبدیل تعهد یا مامله رقابیه
- ۳۵۳..... عدم عقاب مدیون غیر محکم
- ۳۵۴..... تملک کفش گمشده به عنوان تقاصّ
- ۳۵۴..... عدم استحقاق عوض با قصد تبرع
- ۳۵۴..... أحكام تقاصّ
- ۳۵۵..... عدم لزوم اعلام دائن جاهل در أداء دین
- ۳۵۵..... کفایت علم إجمالی در إبراء حقوق
- ۳۵۶..... (کتاب الأطعمه والأشربه، و الصيد و الذبائح)
- ۳۵۶..... علائم حیوانات حرام گوشت
- ۳۵۷..... حلّیت پوست گوسفند و بادام و...
- ۳۵۷..... أموال مأخوذه به ظلم و عدوان
- ۳۵۸..... مفهوم «ذات الأشجاع»
- ۳۵۹..... شرایط تذکيه جنین ذبیحه
- ۳۵۹..... شرایط حلّیت جنین ذبیحه
- ۳۵۹..... شرایط ذبح و نحر حیوان
- ۳۶۱..... (الضمانات)
- ۳۶۱..... ضمان مال مثلی

۳۶۱.....	استحقاق أجرت المثل در استیفاء از عمل غیر
۳۶۲.....	(لقطه، غایب مفقود الأثر).....
۳۶۲.....	دعوی علم زوجه به موت شوهر مفقود الأثرش
۳۶۳.....	أحكام زوجه غایب مفقود الأثر
۳۶۵.....	أحكام لقطه
۳۶۵.....	مفهوم لقطه
۳۶۶.....	(كتاب إحياء الموات، و حيازة المباحات)
۳۶۶.....	إحياء أراضی رات و شرایط آن
۳۶۷.....	أموال مجهول المالك
۳۶۸.....	(حدود مالکیت مالک)
۳۶۸.....	حقوق مالکین طبقات فوقانی و حثانی
۳۶۹.....	حق إرتفاق از نهر
۳۶۹.....	حدود تصرفات مالک در ملک خود
۳۶۹.....	بيع با ثمن کلی و أداء آن با پول حرام
۳۷۰.....	(متفرقات فقهی)
۳۷۰.....	مفهوم عدالت شرعی و أحكام آن
۳۷۴.....	إذن شاهد حال و إذن فحوی
۳۷۴.....	اشتراک در مخارج سفر
۳۷۵.....	در صله أرحام
۳۷۶.....	مفهوم و حکم عقوق والدین
۳۷۹.....	ختم مجرب جهت رفع پریشانی و فقر
۳۷۹.....	عدم ولایت حاکم شرع نسبت به تصرف در أموال دیگران
۳۸۰.....	إذن والدین در مستحبات
۳۸۰.....	ختنة بالغ و نابالغ
۳۸۱.....	إمهال در رد ثمن

۳۸۱	 انعقاد نذر، نذر بدون إذن والدین، نذر با نهی والدین، ترک صوم مندور
۳۸۲	 (مسائل أدبیّه)
۳۸۲	 إعراب لفظ «أُمّ ولد»
۳۸۲	 إعراب أعلام ترکیبی
۳۸۳	 نوع ترکیب در أسماء أعلام ترکیبی
۳۸۵	 تعدیه صیغه «زَوَّجْتُ» و «أُنْكَحْتُ» به باء
۳۸۷	 رساله اصول دین
۴۳۳	 کتاب رضاع
۴۵۳	 حواشی صیغ العقوبه
۴۸۹	 حواشی آقا سید کاظم بزنجی (ر) بر رساله عملیه مرحوم آقا سید علی قزوینی
۵۹۵	 فهرست آیات و احادیث

پیشگفتار

بی تردید فقه امامیه به دلیل برخورداری از پشتوانه و حیانی یکی از بالنده‌ترین مکتب‌های حقوقی دنیا در طول تاریخ بشریت است که در پاسخگویی به مشکلات پیچیده فقهی و حقوقی انسانها در هر دوره و عصری سر آمد سایر مکاتب است، فقیهان که پیشگامان این مکتب حقوقی در عصر غیبت کبری حضرت ولی عصر (عجل الله تعالی فرجه الشریف) بوده‌اند بر اساس سخن معصوم (ع) که فرمود: «وَأَمَّا الْوَأَقْعَةُ فَارْجِعُوا فِيهَا إِلَى رِوَاةِ حَدِيثِنا»^۱ همواره در رخ داده‌ها و حوادث واقعه یگانه مرجع و ملاذ مردم در شناخت احکام الهی بوده‌اند، ایشان این رسالت خطیر را به گونه‌های مختلف به انجام رسانده‌اند، که از شایع‌ترین آنها نگاشتن رسائل و کتب فقهی است که به روشهای متفاوت و در سطوح مختلف به رشته تحریر درآمده است، برخی از این کتب صرفاً برای خواص و محققان نگاشته شده و برخی نیز برای استفاده عموم تنظیم یافته است، از نوع اخیر نیز برخی مکتوبات فقهی به شکل رساله‌های عملیه ای تدوین یافته است که در آن عروض و مسائل مختلفی از أبواب فقه که بیشتر مورد نیاز عامه مردم بوده در آن گردآوری شده تا مردم مراجعه به آنها حکم شرعی مسائل مورد نیاز خود را بیابند و به آن عمل کنند، مانند کتاب‌های «المقنع» شیخ صدوق (متوفی ۳۸۱ هـ ق) و «المقنعة» شیخ مفید (متوفی ۴۱۳ هـ ق) و کتاب «الزهد فی مجرد الفقه و الفتاوی» تألیف شیخ الطائفة محمد بن الحسن الطوسی (متوفی ۴۶۰ هـ ق) و نیز کتاب «جامع عباسی» شیخ بهائی (متوفی ۱۰۳۰ هـ ق بنا بر اظهار)، و همچنین رساله‌های عملیه فارسی که در سالهای اخیر به «توضیح المسائل» معروف شده‌اند، با این تفاوت که کتب فتاوی قدما معمولاً برگرفته از متون روایات صادره از امامان معصوم (ع) بوده و فروع و مسائل تقریبی در

۱. إكمال الدین ۲ : ۴۸۴، وسائل الشیعة ۲۷: ۱۴۰ باب وجوب الرجوع فی القضاء و الفتوی إلى رِوَاةِ الْحَدِيثِ، ح

آنها به ندرت مشاهده می‌شود در حالی که در رسائل عملیه فقهاء متأخر فروع و فروع استنباطی و تفریعی نیز مطرح شده است، ولی در کنار این قبیل نوشته‌های فقهی برخی از مکتوبات فقهی نیز وجود دارند که به صورت سؤال و جواب تدوین یافته‌اند که در آنها به سؤالات فقهی مورد احتیاج مردم پاسخ داده شده است، این قبیل سؤالات معمولاً مسائلی هستند که در کتب فتوایی به صراحت حکم آنها بیان نشده از اینرو مقلدین برای شناخت حکم شرعی آن قضایا ناگزیر از استفتاء از أصحاب فتوای بوده‌اند، این مجموعه‌ها به نام‌های متفاوتی نامیده شده‌اند برخی آن را به نام «جوابات»، «أجوبه»، «مسائل» در حالی که مضاف به نام شخص یا مکان خاصی شده موسوم کرده‌اند مانند: «جوابات المسائل المهنائیه» تألیف علامه حلی (متوفی ۷۲۶ هـ.ق)، «الاسائل الطرابلسیات» تألیف سید مرتضی علم الهدی (متوفی ۲۳۶ هـ.ق) و..... برخی نیز آن را به نام «رساله سؤال و جواب» نامیده‌اند مانند: «رساله سؤال و جواب» آقا سید محمد کاظم یزدی (متوفی ۱۳۳۱ هـ.ق) و برخی نیز نامهای دیگری را برگزیده‌اند مانند: «جامع الشتات» تألیف میرزای قمی (متوفی ۱۲۸۱ هـ.ق)، و «شعائر الإسلام» ملا محمد اشرفی (متوفی ۱۳۱۵ هـ.ق) و «مقام الفضل» آقا سید علی بهبهانی (متوفی ۱۲۱۶ هـ.ق).

این مجموعه‌های فقهی از ویژگیهای مهمی برخوردارند که از جمله آنها می‌توان به موارد ذیل اشاره کرد:

۱) جدید و کار بردی بودن مباحث مطرح شده: از آنجایی که این مجموعه‌ها غالباً حاصل پاسخ به پرسش‌های فقهی و اعتقادی مطرح در جامعه است، از اینرو مطالب مندرج در آنها پیش از آن که به فروع ذهنی غیرکاربردی بپردازد، غالباً به حلّ معضلات فقهی و حقوقی عصر و زمان مؤلف اختصاص می‌یابد، و نویسنده اندیشمند این مجموعه‌ها با بهره‌گیری از قدرت علمی خود در صدد ارائه راه کارهای عملی معضلات فقهی و حقوقی عصر خویش است، بدین جهت این مجموعه‌های فقهی بهترین مرجع برای شناخت مسائل مستحدث در هر عصر و زمانی است.

۲) استدلالی بودن مطالب: این مجموعه‌ها عمدتاً حاوی مسائل جزئی و مورد ابتلاء افراد جامعه است که حکم آنها به طور مشخص در کتب فقهی رایج و متداول یافت نمی‌شود، از

اینرو پاسخ به این سؤالات غالباً از قبیل ردّ فروع به اصول است که در این رهگذر فقیه ابتدا ضمن تحلیل ماهیت موضوع مطروحه در مقام پاسخ اجتهادی به هر پرسش به ارائه أدله تفصیلی آن پرداخته و پاسخ مناسب را ارائه می‌نماید.

۳) قابل فهم بودن مطالب: از آنجائی که این مجموعه‌ها برای رفع نیازهای فقهی مردم عادی نگاشته شده است، از اینرو پاسخ‌های ارائه شده در آنها هر چند که مستدلّ و مطابق با اصول و قواعد فقهی و اصولی است ولی غالباً به لسان قوم و با زبانی شیوا و قابل فهم ارائه شده است تا هم مردم عادی از آن استفاده کنند و هم اهل تحقیق از آن بهره گیرند.

از دیگر ویژگی‌های این مجموعه‌ها شناخت اوضاع اجتماعی و سیاسی دوران تدوین این مجموعه‌ها است که بران مؤلفین و جامعه شناسان مرجعی بسیار غنی و معتبر خواهد بود. رساله حاضر نیز یکی از این قبیل مجموعه‌های فقهی است که توسط جناب علامه آقا سید علی قزوینی (ره) (متوفی ۱۲۹۸ هـ. ق) تدوین یافته است، در این مجموعه به سؤالات مختلف فقهی و اعتقادی که از سوی مقلدین آن فقیه بزرگوار مطرح شده پاسخ داده شده است، این مجموعه تا کنون به زیور طبع آراسته نشده بود، به صورت مخطوط در کتابخانه خاندان مؤلف نگهداری می‌شد و اینک با عنایات الهی تقویم أبواب فضل و دانش می‌گردد.

روش تصحیح:

مبنای اصلی این تحقیق تنها نسخه موجود به خط مؤلف است که در کتابخانه خاندان مؤلف نگهداری می‌شود و نسخه عکسی آن نیز در مرکز احیاء التراث موجود است، نسخه دیگری از این کتاب یافت نشده است، به هر روی کتاب حاضر به شیوه زیر تصحیح شده است:

(۱) آدرس آیات و روایات در پاورقی بطور دقیق مشخص شده است.

(۲) عباراتی که مؤلف کتاب به دیگران نسبت داده و از آنها نقل قول کرده است، مأخذ یابی شده و آدرس دقیق آنها در پاورقی به تفصیل بیان شده است.

(۳) سؤالات که در متن اصلی بدون شماره آمده اند، شماره‌گذاری شده و در داخل علامت

() قرار داده شده است.

۴) سؤالات مطروحه که در نسخه اصلی به صورت غیر مبوّب و بدون هر گونه ترتیب منطقی گردآوری شده بود بر اساس موضوعات و أبواب فقهی تقسیم‌بندی شده و هر سؤال در باب مناسب خود قرار داده شده است، بدین منظور مطالب کتاب را به سه بخش تقسیم کرده‌ایم:

بخش اول: اعتقادات، بخش دوم: عبادات، و بخش سوم: معاملات، و سپس هر یک از دو بخش عبادات و معاملات را نیز به ترتیب کتب فقهی مرسوم به أبواب مختلف تقسیم کرده و هر سؤال را توجه به موضوع سؤال در جایگاه مناسب خود قرار داده‌ایم.

۵) برای هر سؤال عنوان و نمایه متناسب با آن انتخاب شده است، و برای این که نمایه‌های انتخابی با متن اصلی اشتباه نشود آنها را داخل [] قرار داده‌ایم.

در پایان ضمن اعتراض به تصور و قلت بضاعت علمی از صاحب نظران انتظار دارد که با إرشادات کریمانه خود زمینه برای تسهیل این اثر فقهی را فراهم آورند.

قم مقدّسه

حفید مؤلف: سید علی علوی قزوینی